

**ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ЕПИСКОП
КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО ТЕХНИЧЕСКИ НАУКИ
КАТЕДРА УПРАВЛЕНИЕ НА СИСТЕМИТЕ ЗА СИГУРНОСТ**

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Иво Великов Великов

ВСУ „Черноризец Храбър“

Член на Държавната комисия по сигурността на информацията
на дисертационен труд на **Иван Иванов Кантарджиев** на тема

**ЕФЕКТИВНОСТ И ЕФИКАСНОСТ НА
КОНТРАРАЗУЗНАВАТЕЛНОТО ЗВЕНО В СЪСТАВА НА
КОРПОРАТИВНА СЛУЖБА ЗА СИГУРНОСТ**

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
по
докторска програма „Административна сигурност“
професионално направление: 9.1 Национална сигурност
област на висшето образование: 9 Сигурност и отбрана

Научни ръководители: проф. д-р Станимир Стоянов Станев
проф. д-р Христо Атанасов Христов

ШУМЕН
2022 г.

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Темата на дисертационния труд на докторанта Иван Кантарджиев е безспорно интересна и с времето вероятно ще бъде все по-актуална. От една страна, умелото вплитане на корпоративната сигурност в националната такава може да се счита за оригинална идея, от друга – в популярната и научна литература и медии съвсем оскъдно е застъпена идеята за ККРЗ, въпреки несъмнената полза и ясното за сведущите присъствие (напр. чрез наръчници по сигурност като при Анатолий Тарас, или филмови продукции на различни държави). Според автора обаче, цитирайки Доронин, разходите за превантивни бизнес-програми за осигуряване на фирмената сигурност са повече от 36 милиарда долара(стр. 8), според над става дума за стотици милиарди, особено при наличието на туристи по цял свят от Китай, Корея, Япония, които имат по 3 фотоапарата всеки и съзнание за принадлежност към определени държавни или фирмени политики. Актуалността и значимостта на този труд може да се разчете от констатацията, че 80% от общия брой фалирвали предприятия се сриват поради липса на квалифицирани специалисти компетентни в областта на индустриалното контраразузнаване (стр.24).

Смятаме, че опитът на българските компании в корпоративната сигурност не е достатъчен и по-скоро липсват традиции, на които да се опира и развива такава дейност. Поради което всяко ново творчество в тази област се явява съществен принос за развитие на собствени корпоративни политики в тази област.

В процеса на запознаване с дисертационния труд със задоволство констатираме един ясен и очевидно съзнателно прилаган подход – първата глава е теоретична, втората глава глава е аналитична, третата глава е повече приложна, отколкото аналитична (не можем да подминем аналитичните

усилия на докторанта без да ги отбележим), поради което смятаме тази част за приложно-аналитична. Така се реализира утвърден научен подход „от теоретично към приложно“. Също така оценяваме позитивно и доста стегнатото, лаконично и конкретно излагане на отделните елементи на увода, на приносите, както и въобще доста директния научен стил на автора.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави и заключение, използвана литература, списък на публикациите, свързани с темата на дисертацията и приложения. Обемът е 175 страници, от тях 157 стр. основен текст. Списъкът на използвани съкращения правилно е поставен преди увода. Използваната литература включва 169 литературни източници на български, руски и английски език. Добро впечатление прави познаването и на значимите в сферата на сигурността български автори.

Уводът изпълнява своята роля напълно и дава представа за добрата предварителна нагласа на автора за провеждане на научното изследване. Отделните елементи са конкретни и ясни – хипотеза, която е научна хипотеза несъмнено; цел и съвсем точните задачи; ограничения, които показват добра представа за съдържание и обем, както и добра връзка с научното ръководство; обект и предмет без никакви отклонения, безкомпромисно кратко очертани; методология, която в общи линии е представена вярно (тук вероятно е единственият елемент, към който могат да се отправят претенции) и е напълно относима към изпълнението на целта и задачите на изследването.

Първа глава „Теоретични аспекти на КРД на службите за сигурност на стопанските организации“ е полезна и необходима като теоретична основа на цялата дисертация. Авторът не само се стреми към максимално изчистване на понятията, които използва (от национална сигурност, през икономическа

сигурност към корпоративна сигурност; от разузнаване и контраразузнаване през корпоративно разузнаване към корпоративно контраразузнаване), но прави опит и за демонстриране на понятийна динамика, т.е. да покаже развитието на тези понятия и показва взаимното проникване на тези видове понятия. За първи път автор, който не е юрист, използва и двете понятия – шпионаж (преводното и по-популярно) и шпионство – българското, според НК.

Много професионално и с оглед на реалното състояние на средата са разгледани заплахите за бизнес-организациите и необходимостта от ККРЗ. Основните понятия от заглавието „ефективност“ и „ефикасност“ са разгледани с нюанси, но все пак е възприет подходът в Закона за сметната палата.

Първа глава завършва с обхватни и пълни като съдържание изводи.

Втора глава „Основни видове осигуряване на дейността на ККРЗ“ е аналитично и приложно развитие на дисертационния труд. На основата на широко и според нас напълно съвременно и реално проучване на подходяща извадка от респонденти (само в региона и конкретно, свързано с темата на докторанта), се обосновават основни положения по развитието на фирмено КРЗ – заплахи за фирмата без КСС, ползи (впечатляваща е равносметката на американския пазар – всеки вложен долар в подобна дейност връща 13 долара печалба), намерения, възгледи на ръководители, познаване на проблемите, и разбира се – финансирането на такава дейност. Дотолкова, доколкото и в държавата една реформа се провежда основно чрез бюджетни промени, то създаването на цялостен подход към КСС и ККРЗ, структура на финансите, алгоритъм за изчисляване, вкл. с формули и примери, е един сериозен приложно-аналитичен принос на автора в тази глава. Очевидно и той самият го съзнава и го е подчертал в изводите към главата. Бихме се съгласили, че

тук е реализиран реален научен подход – практическо проучване на пазара води до прилагане на научни подходи и до ново качество.

Трета глава „Повишаване на ефективността и ефикасността на дейността на ККРЗ на БО“ развива научното знание в посока на правилното използване на КРЗ. Тук приятната изненада е успешното адаптиране на познати от КРД подходи за реализиране на основните задачи към средата на БО. Друга очевидна заслуга на автора е визуализирането чрез схеми и таблици на неговите идеи, които значително подпомагат разбирането на идеите му, дори от неспециалисти. Използването на множество формули в различните методики без такива схеми превръща разбирането на идеите в сложна задача.

Трета глава, чрез разработените методики, дава ярко приложно значение на останалите две глави, като очевидно има пряко отношение към предмета на дисертационния труд и изпълнението на задачите, респ. целта му. Дава основание за логичен извод, че са развити и обогатени научните знания в областта на корпоративната сигурност.

Заключението напълно изпълнява своята роля – то обобщава труда, посочва местата и подходите за решаване на научноизследователските задачи и целта, показва авторовите иновации и предложения и прогнозира развитието на темата както по отношение на средата за сигурност, така и по отношение на научноизследователските бъдещи усилия.

Авторството на докторанта Кантарджиев е несъмнено. Повод за този извод е цялостният вид на работата – винаги стегнат, точен и конкретен стил, очевидно утвърден научен изказ. Умелото ограничаване на темата в областта на финансирането на КРЗ, като ефективността и ефикасността са подсказани като доста широко приложими в цялата дейност, дава основание да твърдим, че докторантът е имал изначално представа за обем и съдържание на труда.

3. Научни и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Приемаме представените от автора приноси в дисертационния труд. Преди защитата пред катедрата имаше някои бележки относно структурирането на приносите, но в разговори с докторанта и научните ръководители те бяха надлежно отстранени.

Като формулировка и съдържание обаче приветстваме този характерен за автора изказ – всеки от приносите е обяснен в едно изречение, максимално конкретно и лаконично.

Няма съмнение, че приносите са дело на автора.

4. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

По тематиката на дисертационния труд, докторантът е представил пет публикации (три статии и два доклада), някои в съавторство с научните си ръководители. Същите отразяват основни моменти от дисертационния труд и пряко кореспондират с темата на дисертацията. Публикувани са през последните 4 години, което е показател за постоянен и последователен интерес на автора по темата (има публикации от 2018, 2019, 2020 и 2021 г.).

5. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Като имам предвид специфичния характер и често твърде специализираната техническа информация по темата смятам, че при разработката на дисертацията авторът е изнамерил и използвал напълно достатъчно количество популярна и научна литература. Източниците са 100% след 2000 г. създадени, над 80 % са след 2015 г., което напълно съответства на характера на темата.

6. Критични бележки

Смятам, че към дисертационния труд могат да се отправят критични бележки, които не променят общата ми позитивна оценка за него. Като такива мога да изброя (освен забележките по-горе за представянето на методологията и изброяването на методи на изследване):

- сериозният математически апарат, който е използван вероятно се нуждае от повече обяснения и коментари. В този случай, дисертационният труд става труден за възприемане от по-широк кръг читатели, неспециалисти или специалисти с хуманитарно образование;

- намираме за недостатъчно развит модела на САЩ и др. развити страни, който е подсказан на стр. 64-65 - да се наблюдава тенденция за пряко участие на държавното контраразузнаване в защита на търговските тайни на големите корпорации. Смятаме самият модел за уникален и интересен, нуждае се от адаптиране към нашите условия.

Разбира се, трябва коректно да заявим, че бележките ни са повече препоръки, отколкото критика в истинския смисъл на думата.

7. Оценка за автореферата

Авторефератът е разработен съгласно изискванията и дава пълна представа за научната стойност и практическата приложимост на постигнатите приноси. Авторефератът е силно аналитичен, приемам го като добър пример за обем и съдържание.

8. Лични впечатления за докторанта

Познавам докторанта Иван Кантарджиев отскоро. От малкото ми контакти с него имам впечатление за висок професионализъм и правилна научна ориентация в съвременната ситуация и с оглед на неговата експертиза.

Познавам отлично двамата научни ръководители и чрез тях – основните проблеми и колебания в хода на създаването на този труд. Смятам, че както докторанта, така и научното ръководство положиха необходимите усилия, съответния труд и ангажираност, за да се стигне до успешен и легитимен краен резултат.

9. Заключение

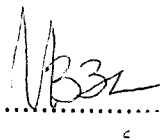
Представеният дисертационен труд на докторанта Иван Кантарджиев възприемам като цялостен и завършен научен труд по конкретен научен проблем, отговарящ на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

Изразявам своята положителна оценка и изказвам съгласието си на Иван Иванов Кантарджиев да бъде присъдена научна и образователна степен „доктор“ по докторска програма „Административна сигурност“, в професионално направление: 9.1 Национална сигурност, област на висшето образование: 9 Сигурност и отбрана.

08.04. 2022 г.

Рецензент:

проф. д-р

И.Великов